

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Vojtěcha Šimíčka a soudců JUDr. Miluše Doškové a JUDr. Karla Šimky v právní věci žalobce: **V. K.,** zastoupený advokátem Mgr. Kamilem Tomanem se sídlem Škroupova 441, Hradec Králové, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra,** se sídlem Nad Štolou 3, PP 21/OAM, Praha 7, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 6. 8. 2004, sp. zn. 30 Az 267/2003,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalovanému **se nepřiznává** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

III. Odměna advokáta Mgr. Kamila Tomana **se určuje** částkou 2150 Kč. Tato částka bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí.

Odůvodnění:

Žalobce (dále jen „stěžovatel“) včas podanou kasační stížností brojí proti shora označenému rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové, kterým byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí Ministerstva vnitra (dále jen „žalovaný“) ze dne 19. 8. 2003,

č. j. OAM-4645/CU-LE01-K03-2003, jímž stěžovateli nebyl udělen azyl pro nesplnění podmínek § 12, § 13 a § 14 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

Stěžovatel v kasační stížnosti uplatňuje důvody obsažené v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) – d) zák. č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s."), a namítá tak nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení, nedostatečnou oporu skutkové podstaty, z níž žalovaný vycházel, ve spisech, zmatečnost řízení před krajským soudem, a nepřezkoumatelnost rozsudku spočívající v nedostatku důvodů a v jiné vadě řízení před soudem.

V upřesnění toho, v čem shledává naplnění uvedených důvodů podání kasační stížnosti, se stěžovatel omezuje na výtku, že všechny orgány, jež dosud o jeho žádosti o azyl jednaly, se dopustily vážných pochybení. Dodává také, že má reálnou obavu z nuceného opuštění ČR a následného odjezdu na Ukrajinu, kde mu údajně hrozí vážné nebezpečí z politických důvodů.

Z tohoto důvodu stěžovatel navrhuje napadený rozsudek krajského soudu zrušit a zároveň žádá, aby byl jeho kasační stížnosti přiznán odkladný účinek.

V doplnění kasační stížnosti pak uvádí, že má odůvodněný strach pro své politické názory neshodující se s politikou ukrajinské vlády. Domnívá se, že došlo k porušení čl. 33 Úmluvy o právním postavení uprchlíků a že mu měl být udělen azyl podle § 12 písm. b) či podle § 14 zákona o azylu, či že měla být v jeho případě shledána přítomnost překážky vycestování podle jeho § 91. Dále uvádí, že byla žalovaným neúplně zjištěna skutková podstata, když žalovaný vycházel pouze ze Zprávy Ministerstva zahraničí USA o stavu dodržování lidských práv za rok 2001 a z informace Ministerstva vnitra Velké Británie z října 2002, které navíc nejsou v originálech součástí správního spisu, ovšem podle stěžovatele měl vycházet především z informací od nevládních organizací. Stěžovatel znovu popisuje svou účast na protiprezidentské demonstraci, po které byl odvezen do lesa a bylo mu vyhrožováno. Dále tvrdí, že ani po nástupu nového prezidenta se na Ukrajině nic nezměnilo, neboť prezident J. byl ukrajinským premiérem již za vlády prezidenta K.. Dále stěžovatel trvá na nepřezkoumatelnosti napadeného rozsudku pro nedostatek důvodů, netrvá však již na původně tvrzené zmatečnosti řízení před krajským soudem.

Žalovaný ve svém vyjádření ke kasační stížnosti popírá její oprávněnost a trvá na tom, že jeho rozhodnutí i rozsudek krajského soudu byly vydány v souladu s právními předpisy, když v průběhu správního řízení nebyly u stěžovatele zjištěny žádné skutečnosti podřaditelné pod ustanovení § 12 zákona o azylu. Ve vyjádření k doplnění kasační stížnosti pak připomíná, že stěžovatel vstoupil do azylové procedury až po čtyřletém nelegálním pobytu na území ČR, když byl vyhoštěn, což nasvědčuje stěžovatelově snaze legalizovat jeho pobyt zneužitím azylového řízení. Stěžovatelem vypovězený příběh tak podle žalovaného nezakládá odůvodněný strach z pronásledování ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu, důvody hodné zvláštního zřetele ve smyslu jeho § 14 ani důvody pro shledání překážky vycestování.

V souzené věci Nejvyšší správní soud z předmětného správního spisu především zjistil, že řízení o udělení azylu bylo zahájeno dne 28. 4. 2003 na základě žádosti, v níž je jako důvod žádosti o azyl uvedeno, že se stěžovatel v roce 1998 zúčastnil demonstrace proti ukrajinskému prezidentovi K. a poté byl zastrašován lidmi z prezidentova okolí, aby to už víckrát nedělal, proto raději z Ukrajiny odjel a od roku 1999 pobýval v ČR. Totéž vyplývá i z protokolu o pohovoru k důvodům návrhu na zahájení řízení o udělení azylu ze dne 4. 6. 2003.

V tomto pohovoru také uvedl, že v roce 1998 byl při návštěvě Kyjeva náhodou v baru, kde se seznámil s dalšími mladíky, kteří jej pozvali na druhý den na demonstraci. Stěžovatel s nimi šel, neboť byl s režimem prezidenta K. také nespokojen. Jednalo se o malou demonstraci zhruba čtyřiceti lidí, stěžovatel při ní držel v ruce protiprezidentský plakát. Na demonstraci přijela milice a pět účastníků včetně stěžovatele odvezli lidé v civilu do lesa, kde jim vyhrožovali, že pokud se ještě jednou takové demonstrace zúčastní, už se z lesa nevrátí. Stěžovatele sice nebili, přesto se po měsíci rozhodl odjet z Ukrajiny do ČR, neboť zmizel i jeden z jeho kamarádů. O azyl zde ovšem požádal až poté, co obdržel správní vyhoštění. Na Ukrajinu se nechtěl vrátit, dokud bude K. prezidentem.

Žalovaný se rozhodl azyl neudělit svým výše označeným rozhodnutím ze dne 19. 8. 2003, neboť neshledal důvody pro jeho udělení podle § 12 zákona o azylu. Žalovaný v tomto rozhodnutí uvedl, že důvodem žádosti o azyl zde byly stěžovatelovy obavy z jednání neznámých osob, jež stěžovateli vyhrožovaly po jeho účasti na demonstraci, dalším důvodem pak byla snaha vyhnout se realizaci správního vyhoštění. Podle žalovaného se nejedná o dostatečné důvody pohledem § 12 zákona o azylu, neboť stěžovatel popsal jednorázové, neopakující se problémy s neznámými osobami v civilním oblečení, tedy jednání mající spíše znaky kriminální činnosti jednotlivých soukromých osob. Nic navíc nesvědčí tomu, že by toto jednání bylo podporováno ukrajinskými úřady. Navíc se stěžovatel zúčastnil demonstrace náhodou, poté co se seznámil s jinými účastníky v baru, na demonstraci samé pak jen tak stál a měl v rukou plakát, v čemž podle žalovaného nelze vidět uplatňování politických práv a svobod. Žalovaný dospěl dále k závěru, že jednání neznámých osob vůči jmenovanému bylo ojedinělé a vzhledem k jeho charakteru se nejednalo o skutečnost naplňující ustanovení § 12 písm. a) zákona o azylu. Stěžovatel se navíc nijak nesnažil využít prostředků ochrany nabízejících se v jeho zemi původu. Žalovaný neshledal ani žádnou konkrétní skutečnost, která by jej vedla k závěru, že měl stěžovatel odůvodněný strach z pronásledování ve smyslu § 12 písm. b) tohoto zákona. Navíc skutečnost, že stěžovateli nebylo možno udělit azyl, byla podpořena i tím, že pobýval na území ČR od ledna 1999, žádost o azyl však podal až 28. 4. 2003, poté co bylo orgány cizinecké policie rozhodnuto o jeho vyhoštění, což sám v žádosti o azyl potvrdil. Dále žalovaný nekonstatoval ani podmínky umožňující udělení azylu podle § 13 a § 14 zákona o azylu a nebyla shledána ani přítomnost překážky vycestování.

Proti tomuto zamítavému rozhodnutí podal stěžovatel žalobu ke Krajskému soudu v Hradci Králové, v níž žalovanému vytkl v obecné rovině řadu procesních pochybení a uvedl svou domněnku, že splňuje zákonné podmínky pro udělení azylu podle § 12 zákona o azylu minimálně pro vztažení překážky vycestování podle jeho § 91, popřípadě že mu měl být udělen humanitární azyl podle § 14 tohoto zákona. Zopakoval také, že se účastnil demonstrace proti prezidentu K. a byl poté pronásledován milicí a bylo mu vyhrožováno.

Tuto žalobu krajský soud zamítl svým výše označeným rozsudkem napadeným touto kasační stížností. V tomto rozsudku krajský soud uvedl, že stěžovatelovy výtky ohledně nesplněných náležitostí správního řízení jsou natolik obecné a nekonkrétní, že nelze zjistit, v čem mělo být toto řízení neúplné. Krajský soud také připomněl, že stěžovatel měl možnost doplnit dokazování ve své věci, této možnosti však nevyužil. Ani krajský soud neshledal, že by události, jimž byl stěžovatel dle svého vyprávění vystaven ve své zemi původu, zakládaly pronásledování podle § 12 zákona o azylu. Stěžovatel se náhodně zúčastnil jedné demonstrace a neměl v úmyslu v těchto aktivitách pokračovat. Incident s neznámými osobami nelze rozhodně považovat za pronásledování ve smyslu zákona o azylu, přičemž nelze přehlédnout časovou prodlevu mezi stěžovatelovým příchodem do ČR a jeho žádostí o azyl,

která naznačuje, že chtěl zejména legalizovat svůj pobyt v ČR. Krajský soud se ztotožnil i s posouzením nesplnění podmínek § 13, § 14 a § 91 zákona o azylu, jež žalovaný provedl. Ze všech těchto důvodů krajský soud tuto žalobu zamítl.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů (§ 109 odst. 2, 3 s. ř. s) a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Nejvyšší správní soud nejprve vážil nezbytnost rozhodnutí o žádosti o odkladný účinek kasační stížnosti. Dospěl k závěru, že o ní není třeba rozhodovat tam, kde je žadatel chráněn před důsledky rozsudku krajského soudu režimem pobytu za účelem strpění podle § 78b odst. 1, 2 zákona o azylu (cizinec má nárok na udělení víza za účelem strpění pobytu mj., pokud žádost doloží dokladem o podání kasační stížnosti proti rozhodnutí soudu o žalobě proti rozhodnutí ministerstva ve věci azylu a návrhu na přiznání odkladného účinku - takové vízum opravňuje cizince k pobytu na území po dobu platnosti víza, která je 365 dnů; na žádost cizince odbor cizinecké a pohraniční policie platnost víza prodlouží, a to i opakovaně) – ze zákona platnost uvedeného víza zaniká právní mocí rozhodnutí o kasační stížnosti. Pozitivní rozhodnutí o žádosti o odkladný účinek by tedy nemělo z hlediska ochrany stěžovatele žádný význam, negativní by před rozhodnutím o kasační stížnosti bránilo řádnému soudnímu řízení. Při rozhodnutí o kasační stížnosti pak je rozhodnutí o odkladném účinku nadbytečné, neboť obecně může přiznání odkladného účinku kasační stížnosti přinést ochranu jen do doby rozhodnutí o této stížnosti.

Při samotném posouzení důvodnosti kasační stížnosti se pak Nejvyšší správní soud musel zabývat jednotlivými body kasační stížnosti v pořadí daném vnitřní logikou ustanovení § 103 odst. 1 s. ř. s. Proto se nejprve zabýval otázkou, zda je možno napadený rozsudek označit za nepřezkoumatelný pro nedostatek důvodů podle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. a shledal, že tomu tak není, když odůvodnění tohoto rozsudku je dostatečně podrobné, zvláště ve srovnání se stručností žaloby samotné, a lze z něj zjistit veškeré důvody, jež krajský soud vedly k zamítnutí stěžovatelovy žaloby. Odůvodnění tohoto rozsudku je tak zároveň dostatečné k posouzení důvodnosti ostatních bodů kasační stížnosti.

Za zjevně nedůvodnou je nutno označit tvrzenou zmatečnost řízení před krajským soudem ve smyslu § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s., ostatně odůvodněnost tohoto bodu kasační stížnosti neshledal ani stěžovatelův právní zástupce poté, co byl stěžovateli pro řízení o kasační stížnosti ustanoven.

Ztotožnit se nelze ani s namítaným nedostatečným zjištěním skutkové podstaty žalovaným, jež podle stěžovatele založilo vadu podle § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. Zdejší soud v této otázce odkazuje na svou dosavadní judikaturu, jak byla artikulována např. v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 9. 2004, sp. zn. 7 Azs 152/2004 (nepublikováno), kde tento soud uvedl: *„Pokud stěžovatel pouze obecně namítá s odkazem na ustanovení § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s., že skutková podstata, z níž správní orgán v napadeném rozhodnutí vycházel, nemá oporu ve spisech, posoudí Nejvyšší správní soud pouze to, zda si správní orgán opatřil dostatek důkazů, na jejichž základě zjistil přesně a úplně skutkový stav věci a zda je vyhodnotil v kontextu platné právní úpravy.“* Zdejší soud sleduje tento názor a odkazuje v této otázce na napadený rozsudek krajského soudu, který správně podotkl, že stěžovatel byl před skončením azylového řízení informován o tom, které důkazy budou žalovanému sloužit jako podklad pro rozhodnutí, a bylo mu umožněno se s nimi seznámit, vyjádřit se k nim a případně navrhnout jejich doplnění, této možnosti však nevyužil.

Přitom ani zdejší soud neshledává, že by bylo dokazování ve stěžovatelově věci provedeno nedostatečně a že by zprávy o stavu dodržování lidských práv na Ukrajině, z nichž žalovaný ve svém rozhodování vycházel, nedostačovaly k tomu, aby si učinil komplexní představu o dané otázce.

Zbývá tak ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a) posoudit, zda krajský soud správně vyložil ustanovení § 12, § 14 a § 91 zákona o azylu, když potvrdil zákonnost závěrů žalovaného.

Co se týče správnosti výkladu ustanovení § 12 zákona o azylu, zde musí zdejší soud konstatovat, že se sice ztotožňuje s výrokem krajského soudu zamítajícím stěžovatelovu žalobu, potažmo i s výrokem rozhodnutí žalovaného, nemůže se však ztotožnit s tou částí jejich rozhodnutí, kde vykládají právě toto ustanovení zákona o azylu a aplikují je na stěžovatelovu skutkovou situaci. Žalovaný a posléze krajský soud v této části odůvodnění svých rozhodnutí vyložili ustanovení § 12 zákona o azylu chybně a jakkoliv to nemělo vliv na správnost jejich výroků, považuje zdejší soud za nutné uvést tento jejich výklad na pravou míru.

Nelze se tak zaprvé ztotožnit s tvrzením, že stěžovatel nebyl ve své zemi původu pronásledován. Žalovaný ani krajský soud nezpochybnili pravdivost stěžovatelova příběhu a lze tak i nyní vycházet z toho, že stěžovatel byl při demonstraci proti tehdejšímu ukrajinskému prezidentovi K. rozehnané milicí zadržen spolu s dalšími čtyřmi osobami neznámými lidmi v civilních oděvech, odvezen do lesa a tam mu bylo vyhrožováno, že pokud by se jeho účast na podobných demonstracích opakovala, bude ohrožen na životě, neboť právě tak je nutno si vyložit výrok těchto osob, že by se už příště z lesa nevrátil. Vážnost svých úmyslů přitom tito lidé dotvrdili i fyzickým napadením stěžovatelových známých, byť ne stěžovatele samotného. Takové zacházení, tedy dočasné omezení na svobodě pohybu, krátkodobé odvlečení a vyhrožování újmou na zdraví či životě, je nutno označit za pronásledování a k tomuto závěru měl dospět i žalovaný a krajský soud, a pokud tak neučinili, vyložili zákon o azylu chybně a v rozporu s jeho smyslem.

Nelze přitom tvrdit, jak to učinil žalovaný, že osoby, které takto se stěžovatelem zacházely, byly „jednotlivé soukromé osoby“ pouze proto, že „byly v civilu a neprokázaly se žádným osobním či služebním průkazem“. Jednalo se totiž zjevně o jednání, jež lze přičítat stěžovatelově zemi původu, jak vyplývá i ze závěrů rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 3. 2002, sp. zn. 7 A 716/2001 (publ. v časopise Správní judikatura, č. 4/2002, str. 283-287), kde vrchní soud uvedl, že k tomu, aby bylo jednání zakládající pronásledování přičitatelné státu, musí se jednat o *„součást státní politiky, tj. o jevy státní mocí buď přímo vyvolané, tajně podporované, státními orgány vědomě trpěné či státní mocí záměrně nedostatečně potlačované“*. Do tohoto vymezení se jistě vejde i stěžovatelem popsané jednání, jímž měli být zastrašeni účastníci protivládní demonstrace. Opačný výklad jednání těchto osob znamená, že žalovaný a následně i krajský soud uvěřili zastíracím manévrům těchto osob, které evidentně jednaly v zájmu tehdejšího ukrajinského režimu, které však – už proto, že tehdejší režim na Ukrajině nesplňoval všechny znaky režimu demokratického, nejednalo se však ani o režim otevřeně a nepokrytě nedemokratický – měly zájem maskovat svou příslušnost k němu. Zároveň takový výklad daného jednání naznačuje, že žalovaný nejen chybně nedal do souvislosti jednání těchto osob s jeho okolnostmi a objekty, tedy stěžovatelem a jeho známými, ale také zapomněl na československé reálie z období takzvané normalizace, jež jeví určité podobnosti se situací, s níž byl stěžovatel konfrontován. Jakkoliv tak nelze s jistotou tvrdit, že tyto osoby byly přímou součástí ukrajinské veřejné moci, jednaly v zájmu tehdejšího ukrajinského režimu, nebylo jim v tom

ukrajinskou veřejnou mocí, například přítomnými milicionáři, zjevně nijak bráněno, a jejich jednání je tak přičitatelné ukrajinskému státu a je možno jej považovat za pronásledování ve smyslu § 2 odst. 6 zákona o azylu, tedy za *„ohrožení života nebo svobody, jakož i opatření působící psychický nátlak nebo jiná obdobná jednání, pokud jsou prováděna, podporována či trpěna úřady ve státě, jehož je cizinec státním občanem“*

Za druhé se nelze ztotožnit ani s názorem krajského soudu, resp. žalovaného, že by důvodem tohoto pronásledování nebylo uplatňování politických práv stěžovatelem. Je zcela zjevné, že důvodem jeho únosu osobami jednajícími v zájmu tehdejšího ukrajinského režimu, byla stěžovatelova účast na demonstraci proti prezidentu K., jíž se stěžovatel zúčastnil a při níž držel podle svých tvrzení plakát protikučmovského obsahu. Takové jednání je nutno považovat za uplatnění stěžovatelových politických práv, tedy za projev zastávání určitých politických názorů ve smyslu ustanovení § 12 zákona o azylu. Účast na protirežimní demonstraci je rozhodně uplatněním svobody shromažďovací a svobody projevu jako základních politických práv uznávaných v euroatlantickém prostoru již od dob osvícenství. Nic na tom nemůže změnit ani fakt, že se jedná o účast ojedinělou a neplánovanou v dostatečném předstihu. Smyslem institutu azylu a zákona o azylu jako jeho objektivní realizace v českém právním řádu není pouze chránit systematické až celoživotní disidenty, ale všechny, kteří jsou ve své zemi původu ohrožováni za uplatňování či uplatnění svých politických práv. K tomuto závěru směřují i názory respektované odborné literatury [G. S. Goodwin-Gill: The Refugee in International Law, str. 49], když pro účely uprchlického práva definuje „politický názor“ coby jeden z důvodů pronásledování jako *jakýkoliv názor na kteroukoliv záležitost, do níž může být zapojen mechanismus státu, vláda či politické struktury.* Podle úvah obsažených v citovaném díle může být problematické shledat odůvodněné obavy z pronásledování u osob, jež své politické názory seznatelně nevyjádřily, ovšem *pokud byly vyjádřeny a pokud žadatel či jiné osoby v obdobném postavení utrpěly újmu či byly vystaveny výhrůžce represivních opatření, pak lze shledat odůvodněný strach.*

Žalovaný tak postupoval proti smyslu azylu, když ve svém rozhodnutí uvedl, že ve stěžovatelově *„náhodné účasti na demonstraci, kde jen tak stál a měl v rukou plakát, jak výslovně uvedl, nelze vidět uplatňování politických práv a svobod.“* Neobstála by přitom ani námitka, že tvar „uplatňování“ v ustanovení § 12 písm. a) zákona o azylu odkazuje tvarem vidu nedokonavého výhradně k opakovanému jednání; pokud by tomu tak bylo, nebyl by prostor pro udělení azylu právě osobám, jež svá politická práva projeví jednorázově a intenzivně, například podpisem protirežimní petice, či právě účastí na demonstraci. Mimo realitu poměrů ne zcela demokratických států je pak i tvrzení žalovaného, že měl stěžovatel využít nejprve vnitrostátních prostředků ochrany. Takový poukaz je jistě namístě v případech osob ohrožených běžnou kriminalitou, nikoliv však v případě osob protiprávně zadržených při protivládní demonstraci. Omezování svobody spolčování a shromažďování, násilné rozhánění demonstrací a občasné policejní násilí, jako praktiky, jimž tehdejší ukrajinský režim nebránil, ale naopak je podporoval, je ostatně zmiňováno i ve Zprávě o dodržování lidských práv za rok 2001 vydané Ministerstvem zahraničí USA, jež je součástí správního spisu.

Žalovaný a krajský soud tedy chybně vyložili ustanovení § 12 zákona o azylu, když jednání, jemuž byl stěžovatel vystaven ve své zemi původu, tomuto ustanovení nepodřadili, zejména když u stěžovatele neshledali odůvodněný strach z pronásledování pro zastávání určitých politických názorů ve smyslu písmene b) tohoto ustanovení. Jakkoliv se však jednalo o pochybení v odůvodnění rozhodnutí, nemělo toto pochybení vliv na správnost výroků jejich rozhodnutí. Přestože totiž stěžovatel mohl být ve své zemi původu

pronásledován z azylově relevantních důvodů, nemohl mu být azyl udělen, neboť jakkoliv mohl do České republiky skutečně přijít z důvodu pronásledování a obav z něj, o azyl požádal z důvodů odlišných, které jej z ochrany formou azylu diskvalifikovaly, konkrétně z důvodu snahy vyhnout se hrozící realizaci správního vyhoštění.

Jakkoliv totiž není v zákoně o azylu stanovena konkrétní lhůta, v níž je po překročení státní hranice potřeba požádat o azyl, podání žádosti o azyl čtyři roky po vstupu do ČR, přestože v dřívějším podání žádosti o azyl stěžovateli zjevně nic nebránilo, nasvědčuje tomu, že o azyl požádal opravdu až ve snaze legalizovat svůj pobyt v ČR a vyhnout se hrozícímu správnímu vyhoštění. Ve svém rozsudku ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 2 Azs 5/2003 (publ. pod č. 18/2003 Sb. NSS), zdejší soud uvedl: *„…cizinec pronásledovaný za uplatňování politických práv a svobod ve své vlastní zemi má o azyl požádat vždy již v první zemi, v níž má reálnou příležitost tento status obdržet nejdříve a v níž budou garantována jeho základní práva a svobody.“* Z této logiky také vyplývá, že má takový cizinec požádat o azyl neprodleně poté, co má k tomu příležitost, a to nejen z hlediska zeměpisného, ale i časového. V opačném případě, tedy při podání žádosti o azyl s výrazným časovým odstupem po vstupu na území státu, kde mu může být ochrana formou azylu udělena, lze předpokládat, že důvody podání žádosti se již nemusejí shodovat s důvody odchodu ze země původu, což může cizince z poskytnutí azylu vyloučit podobně, jako žádost v jiné, než první bezpečné zemi. Tuto logiku ostatně sleduje i zákon o azylu ve svém § 16 odst. 1 písm. k), podle nějž se žádost o udělení azylu zamítne jako zjevně nedůvodná, jestliže žadatel *„podal žádost o udělení azylu s cílem vyhnout se hrozícímu vyhoštění nebo vydání k trestnímu stíhání do ciziny, ačkoliv mohl požádat o udělení azylu dříve.“* Jinak řečeno, pokud cizinec požádá o azyl proto, že mu hrozí správní vyhoštění, bude jeho žádost zamítnuta jako zjevně nedůvodná a nebude tak již zkoumáno, zda jsou v jeho případě dány důvody podle § 12 zákona o azylu a jeho minulé pronásledování či důvodná obava z něj budou z hlediska žádosti o azyl již procesně nepodstatné. Tak tomu bylo i ve stěžovatelově případě. Pronásledování, jemuž byl vystaven ve své zemi původu, tak bylo sice součástí stěžovatelovy minulosti a patrně i důvodem jeho odchodu z Ukrajiny, nebylo již však bezprostřední pohnutkou podání žádosti o azyl. Bylo tedy zcela namístě, když stěžovateli nebyl azyl udělen, jakkoliv nebylo možné toto neudělení odůvodnit tvrzením, že stěžovatel nebyl v zemi původu pronásledován ve smyslu § 12 zákona o azylu. Žalovaný mohl stěžovatelovu žádost o azyl zamítnout jako zjevně nedůvodnou, či mu nemusel azyl udělit s poukazem na to, že v jeho případě byly dány důvody k zamítnutí pro zjevnou nedůvodnost; pokud však nad tento rámec cítil potřebu vyjadřovat se k tomu, zda byl stěžovatel ve své zemi původu pronásledován, nemohl při aplikaci § 12 zákona o azylu na stěžovatelův příběh dospět k závěru, že nebyl. Tímto směrem měl směřovat i přezkum prováděný krajským soudem, jakkoliv nelze shledat, že by krajský soud měl stěžovatelově žalobě vyhovět.

Míří-li další stěžovatelova námitka do faktu, že mu nebyl udělen humanitární azyl, je třeba tuto námitku odmítnout s poukazem na setrvalou správní judikaturu. Tak v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 10. 2003, sp. zn. 3 Azs 12/2003 (nepublikováno), bylo uvedeno: *„Na udělení azylu z humanitárního důvodu podle § 14 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění zákona č. 2/2002 Sb., nemá žadatel subjektivní právo. Správní orgán o něm rozhoduje na základě správního uvážení; jeho rozhodnutí přezkoumává soud pouze v omezeném rozsahu, a to z hlediska dodržení příslušných procesních předpisů (§ 78 odst. 1 s. ř. s.).“* Míra správního uvážení správního orgánu je tedy za situace, kdy se ustanovení § 14 zákona o azylu omezuje při určení důvodů, pro něž je možné humanitární azyl udělit, na konstatování, že se jedná o důvody hodné zvláštního zřetele;

poměrně široká. Přitom prostor soudního přezkumu správních rozhodnutí u přiznání či nepřiznání humanitárního azylu je v souladu s citovaným judikátem naopak omezen, což však jistě ani ve vzájemné kombinaci neznamená, že by přiznávání humanitárního azylu mohlo být určováno pouhou libovůlí správního orgánu.

Smysl institutu humanitárního azylu lze spatřovat v tom, aby rozhodující správní orgán měl možnost azyl poskytnout i v situacích, na něž sice nedopadá žádná z kautel předpokládaných taxativními výčty ustanovení § 12 a § 13 zákona o azylu, ale v nichž by bylo přesto patrně „nehumánní“ azyl neposkytnout. Zatímco tak v jiných právních předpisech reaguje zákonodárce na skutečnost, že není schopen předpokládat všechny situace, v nichž je určitý postup – zde poskytnutí azylu – vhodný či dokonce nutný, typicky demonstrativními výčty za účelem odstranění či alespoň zmírnění tvrdostí; v zákoně o azylu zvolil kombinaci dvou ustanovení obsahujících výčty taxativní a jednoho ustanovení umožňujícího pohledem humanitárních hledisek řešit situace nezahrnutelné pod předchozí dvě ustanovení. Správní orgán díky tomu může zareagovat nejen na varianty, jež byly předvídatelné v době přijímání zákona o azylu jako obvyklé důvody udělování humanitárního azylu – sem lze příkladmo zařadit například udělování humanitárního azylu osobám zvláště těžce postiženým či zvláště těžce nemocným; nebo osobám přicházejícím z oblastí postižených významnou humanitární katastrofou, ať už způsobenou lidskými či přírodními faktory – ale i na situace, jež předvídané či předvídatelné nebyly. Míra volnosti této jeho reakce je pak omezena pouze zákazem libovůle, jenž pro orgány veřejné moci vyplývá obecně z ústavně zakotvených náležitostí demokratického a právního státu.

Aplikuje-li soud výše řečené na konkrétní situaci stěžovatele, dospívá k závěru, že v těch limitech, kde soudní přezkum neudělení humanitárního azylu proveden být měl, byl krajským soudem proveden řádně a v přiměřeném rozsahu. Úkolem soudu ve správním soudnictví totiž obecně je přezkum pohledem zákonnosti, byť v takzvané plné jurisdikci, a volné uvážení při rozhodování o udělení azylu z humanitárních důvodů podle okolností konkrétní věci je vyhrazeno toliko žalovanému.

Neobstojí konečně ani námitka, že měla být ve stěžovatelově případě shledána překážka vycestování. Jakkoliv z pohledu zdejšího soudu stěžovatel dostatečně prokázal, že před svým odchodem z Ukrajiny byl v situaci podřaditelné pod ustanovení § 12 zákona o azylu, je nanejvýš sporné, zda by v době vydání napadeného správního rozhodnutí byly hrozby ze strany ukrajinské veřejné moci natolik vážné, aby překročily relativně vyšší intenzitu objektivního ohrožení stěžovatele, jež je požadována v § 91 zákona o azylu. Stěžovatel ostatně toto své tvrzení v žalobě ani v kasační stížnosti neopřel o žádné skutkové důvody a zdejší soud tak v tomto směru nemůže zpochybnit správnost neshledání překážky vycestování v jeho případě.

Tím spíše by pak nebylo možno shledat překážku vycestování nyní, kdy poslední politické změny a celková předvídatelná proměna politického režimu i osob jej reprezentujících slibují na Ukrajině celkové zlepšení ochrany lidských práv a zdokonalení a zefektivnění vymahatelnosti práva v této zemi vůbec. Na tom nemůže nic změnit ani stěžovatelův poukaz na minulé spojení současného ukrajinského prezidenta s bývalým prezidentem K.. Není úkolem zdejšího soudu pouštět se na tenký led spekulací o politickém vývoji stěžovatelovy země původu, nicméně zejména u osob, jež byly pronásledovány bývalým politickým režimem prezidenta K., lze patrně konstatovat značnou změnu v otázce posuzování přítomnosti jevů podstatných pro shledání překážky vycestování a obsažených ve výčtu v ustanovení § 91 odst. 1 o azylu. Přitom právě

a jedině vzhledem k současnosti, tedy k době potenciálního návratu ukrajinských žadatelů o azyl, je nutno překážku vycestování přezkoumávat vzhledem ke skutkové i časové nezávislosti tohoto posuzování na posuzování přítomnosti azylově relevantních důvodů podle § 12 zákona o azylu. K této dvojí nezávislosti se ostatně Nejvyšší správní soud již vyjádřil ve svém rozsudku ze dne 3. 3. 2004, sp. zn. 2 Azs 12/2004 (publ. pod č. 260/2004 Sb. NSS): *„Podmínky pro udělení azylu podle ustanovení § 12 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, a překážky vycestování podle ustanovení § 91 téhož zákona je nutno posuzovat samostatně. Udělení azylu podle ustanovení § 12 tohoto zákona je vázáno na objektivní přítomnost pronásledování jako skutečnosti definované v § 2 odst. 6 citovaného zákona nebo na odůvodněný strach z této skutečnosti, a to v obou případech v době podání žádosti o azyl, tedy zpravidla v době bezprostředně následující po odchodu ze země původu. Překážka vycestování se naopak vztahuje k objektivním hrozbám po případném návratu žadatele o azyl do země původu, tedy k částečně jiným skutečnostem nastávajícím v odlišném čase.“*

Lze proto uzavřít, že Nejvyšší správní soud v daném případě neshledal naplnění některého z namítaných důvodů kasační stížnosti ve smyslu ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) – d) s. ř. s., neboť – jak vyplývá ze shora uvedeného – v souzené věci se krajský soud nedopustil nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky v předcházejícím řízení; nebyly shledány ani vady řízení před správním orgánem, kdy by pro tuto důvodně vytýkanou vadu krajský soud měl napadené rozhodnutí žalovaného zrušit; a nebyla shledána ani zmatečnost řízení před krajským soudem či nepřezkoumatelnost napadeného rozsudku krajského soudu pro nesrozumitelnost.

Ze všech těchto důvodů Nejvyšší správní soud dospěl po přezkoumání kasační stížnosti k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

Skutečnost, že chyba v odůvodnění neměla v daném případě vliv na správnost výroku rozhodnutí žalovaného a krajského soudu, přitom neodporuje ani zásadě materiální spravedlnosti, jež pro soudy ve správním soudnictví vyplývá z jejich povinnosti poskytovat ochranu veřejným subjektivním právům fyzických osob obsažené v § 2 s. ř. s. Do těchto stěžovatelových práv totiž nemohlo zasáhnout samotné odůvodnění, ale jedině výrok žalovaného, resp. krajského soudu, s nímž se zdejší soud ztotožňuje. Zrušení rozsudku krajského soudu a následně rozhodnutí žalovaného by tak sice mohlo odstranit pochybení v odůvodnění jejich rozhodnutí, na výroku samotném by však nemohlo nic změnit a bylo by tedy krokem procesně neefektivním a zbytečným, když materiální práva stěžovatele nebyla těmito rozhodnutími dotčena.

Stěžovatel, který neměl v tomto soudním řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení (§ 60 odst. 1 s. ř. s.) a Ministerstvu vnitra náklady řízení nevznikly. Proto soud rozhodl, že se žalovanému nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Stěžovateli byl pro řízení o kasační stížnosti ustanoven zástupcem advokát Mgr. Kamil Toman; v takovém případě platí hotové výdaje a odměnu za zastupování stát (§ 35 odst. 7, § 120 s. ř. s.). Soud proto určil odměnu advokáta částkou 2x 1000 Kč za dva úkony právní služby – převzetí a příprava věci a doplnění kasační stížnosti – a 2x 75 Kč na úhradu hotových výdajů, v souladu s § 9 odst. 3 písm. f), § 7, § 11 odst. 1 písm. b), § 13 odst. 3 vyhlášky č. 177/1996 Sb. ve znění pozdějších předpisů, celkem 2150 Kč. Tato částka bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do šedesáti dnů od právní moci tohoto rozhodnutí.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 20. října 2005

JUDr. Vojtěch Šimíček
předseda senátu